

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian lausunto

[Lausunto - Lausuntopalvelu](#)

Luonnos 25.1.2023

2. Strategian lähtökohdat

PÄÄHUOMIOT:

Vuoteen 2035 saakka ulottuvaa kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa on laadittu tilanteessa, jossa Suomen luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on heikkenevä. Lähes puolet luontotyypeistä on arvioitu uhanalaisiksi ja uhanalaisten lajien osuus arvioituista lajeista on kasvanut. Luonnon monimuotoisuus sekä luontokadon mittavat haitalliset vaikutukset ovat enenevässä määrin olleet myös laajan yhteiskunnallisen huomion kohteena. Aikaisemmat kansalliset monimuotoisuusstrategiat eivät ole saavuttaneet tavoitteitaan (mm. Auvinen ym. 2020).

Strategian lähtökohdissa huomioidaan luontokadon, ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen haasteiden kytkeytyneisyys. Tämä on tärkeää, sillä luontokatoa ei voi tarkastella irrallaan muista aikamme haasteista. On olennaista, että strategiassa on myös painotettu yhteiskunnallisiin juurisyihin vaikuttamisen tärkeyttä luontokadon pysäyttämiseksi ja korostettu toimien oikeudenmukaisuutta.

KOHDITTAISET HUOMIOT:

Strategialuonnoksessa tilannekuva on esitetty osin ylioptimistisena. Strategialuonnoksen kuvasta 2. (s. 21) voisi päätellä, että luonnon monimuotoisuuden heikentyminen olisi jo hidastumassa ja esimerkiksi alaluvussa 2.1 (s. 9) väitetään, että ”Tällä vuosituhanella joidenkin metsäluonnon rakennepiirteiden heikkenevä kehitys on joko pysähtynyt tai kääntynyt paranevaksi. Muun muassa kuolleen puun määrä on pysynyt vakaana ja haavan tilavuus kasvanut”. Kuitenkin talousmetsien osalta kuolleen puun määrä on vähentynyt valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan 1990-luvulta alkaen ensimmäisen mittauskierroksen keskimäärin 4,9 kuutiosta hehtaarilla (VMI 9, 1996–2003) tuoreimman mittauskierroksen 4,3 kuution hehtaarilla (VMI 12, 2014–2018, Korhonen ym. 2021).

Tekstissä olisi hyvä nostaa esiin, että nykytilassa neljäsosa arvioituista Itämeren luontotyypeistä on luokiteltu uhanalaisiksi. Arvioituista lajeista yli 10 % on luokiteltu uhanalaisiksi. Vain 13 % rannikkovesistä arvioidaan olevan hyvässä tilassa. Tekstissä todetaan, että vesirakentaminen on merkittävä vesiekosysteemejä muuttava tekijä sisävesillä, mutta sen rooli myös merialueilla on merkittävä.

Kappaleessa 2.1. tuodaan esille, miten Suomen luonnon monimuotoisuuden tila on heikentynyt lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarviointien tuloksiin viitaten. Toisaalla luonnoksessa (esimerkiksi kappaleet 2.2., 3.4.2.) viitataan luonto- ja lintudirektiivien lajien ja luontotyyppien tilan heikentymiseen, epäsuotuisalla suojelun tasolla olevien luontotyyppien ennallistamiseen ja direktiivilajien ja niiden elinympäristöjen suojelu- ja hoitotoimien tehostamiseen. Sivulla 7 todetaan, että kansallisen strategian tavoitteet on laadittu niin, että ne osaltaan vastaavat Suomen velvoitteisiin myös EU:n osalta. Tätä taustaa vasten olisi loogista, että luonnos kattaisi kappaleessa 2.1. myös direktiiviraportoinnin viimeisimmät tulokset eli vuodelta 2019 (esimerkiksi diagrammit luontotyyppiryhmittäin ja lajiryhmittäin). Direktiivilajit ja luontotyypit eivät tule myöskään esille kappaleessa 3.3. Luonnon tilan tavoitteet.

LÄHTEET:

Auvinen, A.-P. ym., 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-915-8>

Korhonen, K. T. ym., 2021. <https://doi.org/10.14214/sf.10662>.

3.1 ja 3.2 Strategian tavoitteet - Pääavoite ja tarkemmat tavoitteet

PÄÄHUOMIOT:

Strategian tavoite on erittäin kunnianhimoinen. Merkkejä luontokadon hidastumisesta on vähän, jos ollenkaan, ja sen pysäyttäminen vaatii suuria muutoksia kaikissa toimissa ja tasoilla. Koska ekologiset muutokset syntyvät viiveellä, toiminnan muutoksen ekologiset vaikutukset eivät monin osin tule ilmaantumaan strategian aikataulun puitteissa. Lähtökohta strategian tavoitteen määrittelylle on siten hyvin hankala: toisaalta tavoitteena tulee olla luonnon monimuotoisuuden heikentymisen pysäyttäminen eikä pelkkä hidastaminen tai heikentymisen kiihtymisen pysäyttäminen - toisaalta täysin epärealististen määrällisten tavoitteiden asettamisessa olisi vähän mieltä. Strategiassa tätä ongelmaa on pyritty pienentämään määritellyllä luontokadon käsitteellä. Strategian määritelmä luontokadosta yhdessä sen saavuttamisen mittaamistavan kanssa eivät vastaa sitä, miten luonnon monimuotoisuuden heikentyminen ekologistieteellisessä keskustelussa yleisesti ymmärretään. Strategiakauden tavoitteiden realismi tulisi toteuttaa muulla tavalla kuin hämärtämällä ja tinkimällä siitä, mitä luonnon monimuotoisuuden heikentymisen ajatellaan tarkoittavan.

Strategiassa luontokadon katsotaan pysähtyvän, kun *elinympäristöjen rakenne ja toiminta kehittyvät keskimäärin selkeästi positiiviseen suuntaan, osalla lajeista ja luontotyypeistä on paranevaa kehitystä ja yhteensä paranevaa kehitystä vähintään yhtä paljon kuin heikenevää*. Täsmennyksenä todetaan, että *uhanalaisten lajien ja luontotyyppien heikkeneminen voidaan todennäköisesti pysäyttää vasta vuoden 2035 jälkeen*. Strategiassa siis oletetaan, että nykyisin uhanalaisten lajien ja luontotyyppien kehityssuunta voi poiketa ja tulee poikkeamaan ei-uhanalaisten lajien ja luontotyyppien kehityssuunnasta. Ekologisen tiedon perusteella samat ihmistoiminnat aiheuttavat kielteisiä vaikutuksia sekä uhanalaisille lajeille että luontotyypeille, joiden osalta uhanalaisuuden kriteerit eivät täyty. Siksi on hyvin epätodennäköistä, että strategiassa määritelty luontokadon pysähtymisen tila voisi koskaan toteutua. Luontokadon pysähtyessä uhanalaisiksi luokiteltujen lajien määrä vähenisi huomattavasti nykyisestä ja suurimmalla osalla luontotyypeistä kehityssuunta voitaisiin arvioida vakaaksi tai positiiviseksi. Lisäksi joidenkin luontotyyppien pinta-alan positiivinen kehitys voi olla seurausta uhanalaisten luontotyyppien negatiivisesta kehityksestä; esimerkiksi umpeenkasvu lisää ruovikoiden ja pensaikoiden alaa uhanalaisten avoimien ja matalakasvuisten alueiden pinta-alan kustannuksella. Uhanalaisia lajeja ja luontotyyppisiä koskevat tavoitetasot käsitellään tarkemmin 3.3 ja 3.4 lukujen kohdalla.

Kun otetaan huomioon se, että ekologiset vaikutukset syntyvät viiveellä suhteessa toimenpiteisiin, on hallintoon, rahoitukseen ja päätöksentekoon liittyvien toimien tavoitevuodeksi asetettu 2035 liian myöhäinen. Juurisyihin ja paineisiin tulee vaikuttaa välittömästi ja jatkaa etunojassa yli ohjelmakauden. Tämän edellytyksenä on, että luonnonsuojelun rahoitus nostetaan nopeasti riittävän korkealle tasolle ja että paineiden väheneminen ei ole ainoastaan yksittäisten rahoitusohjelmien varassa vaan eri hallinnon alojen toiminnan ytimessä.

KOHDITTAISET HUOMIOT:

Taulukko 1, Tavoite 7 "Suojelupinta-alan tulee kasvaa 30 prosenttiin Suomen maa-alueiden sekä merialueiden pinta-alasta": Taulukossa tulisi täsmentää, että sisävedet sisältyvät tavoitteeseen.

3.3 Strategian tavoitteet - Luonnon tilan tavoitteet

PÄÄHUOMIOT:

Strategian tavoite on kunnianhimoinen sikäli, että tavoiteltu muutos on suuri luontotyyppien osalta, eikä sen saavuttaminen ole helppoa. Lajeille ja luontotyypeille asetetut tavoitteet eivät kuitenkaan vielä vastaa tilaa, jossa luonnon monimuotoisuuden heikentyminen olisi pysähtynyt. Tavoitetaso jää myös huomattavasti alhaisemmaksi kuin EU:n Biodiversiteettistrategiassa direktiiviluontotyyppien ja -lajien kehitykselle asetettu tavoitetaso. EU:n tavoitteena on pysäyttää kaikkien direktiiviluontotyyppien ja -lajien tilanteen heikentyminen sekä epäsuotuisassa tilassa olevien luontotyyppien ja lajien osalta vähintään kääntää kehitys positiiviseksi 30 %:lla luontotyypeistä ja lajeista.

Strategialuonnoksessa uhanalaisille lajeille asetettu tavoite tarkoittaa lähinnä uhanalaistumisen kiihtymisen pysäyttämistä (Butchart ym. 2007). Luontotyyppien ja lajien osalta asetetun tavoitteen saavuttamisen voi sen sijaan odottaa indikoivan luonnon monimuotoisuuden heikentymisen merkittävää hidastumista nykyisestä. Luonnon monimuotoisuuden heikentymisen hidastaminen ei kuitenkaan ole vielä heikentymisen pysäyttämistä.

Elinympäristöjen laadun parantamisen tavoite *"Talouksen kehittäminen ja elinympäristöjen laadun parantaminen"* tuottaisi toteutuessaan merkittävät monimuotoisuushyödyt. Kriittistä on, että strategian toimenpideohjelmassa (tai muissa tavoitteita toteuttavissa ohjelmissa) löydetään myös käytännön keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Esimerkiksi metsäelinympäristöön kohdistuvat tavoitteet ovat oikean suuntaisia, mutta osin liian alhaisia ja niistä puuttuu lainsäädännön kehittäminen tavoitteiden saavuttamisen mahdollistamiseksi. Metsänhoitosuosituksen, metsäsertifiointien, koulutuksen ja neuvonnan avulla on jo 30 vuotta pyritty lisäämään talousmetsissä lahopuita, vanhoja, kookkaita puita ja kulotuksia, mutta ne eivät ole lisääntyneet.

KOHDITTAISET HUOMIOT:

T1 Uhanalaistumiskehitys on pysähtynyt vuoteen 2035 mennessä ja T2 Eri elinympäristöille ominainen lajisto turvataan vuoteen 2030 mennessä sekä näiden mittaamisen indikaattoreista:

Strategialuonnoksessa (s. 25) todetaan että "Lajien osalta tavoitteen toteutumista mitataan elinympäristökohtaisesti lasketuilla uhanalaisuusindekseillä (eng. "Species Red List Index") ja uhanalaisten lajien osuudella arvioiduista lajeista." Uhanalaisten lajien osuudelle ja uhanalaisuusindeksille asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa vaikka yli 2 400 uhanalaisen lajin tilanne heikentyisi nykyisellä nopeudella (siihen asti, kunnes hyvin tiukat yksilömäärän tai levinneisyyden tai esiintymisalueen pienuuden kriteerit täyttyvät ja laji luokitellaan korkeampaan uhanalaisuusluokkaan). Tiukempia tavoitteita asetetaan vain sellaisiin elinympäristöihin, joiden lajeista merkittävän osan voidaan olettaa hyötyvän ilmaston lämpenemisestä (metsät ja niiden eteläiset hyönteislajit; perinneympäristöt ja muut ihmisen muuttamat elinympäristöt ja niiden eteläiset hyönteislajit) ja joissa uhanalaisuus voi siten lievitä ilman lisätoimenpiteitäkin. Lisäksi huomattavalla määrällä lajeja, jotka eivät (vielä) täytä uhanalaisuusluokittelun uhanalaisuuden kriteerejä, populaatioiden kehitys on ollut taantuvaa ja voi jatkua edelleen sellaisena ilman että uhanalaisuuden kriteerit täyttyvät niiden osalta. Strategiassa asia pyritään huomioimaan

lajiyhteisöjen elpymistä koskevassa tavoitteessa *taantuneet kannat palautuvat*. Koska lajiryhmäindeksit tullaan laskemaan populaatioseurannoista, ne kuitenkin kattavat huomattavasti pienemmän lajimäärän kuin uhanalaisuusluokitus.

Populaatioseurantoja on saatavissa vain jostain syystä erityisen kiinnostuksen kohteena olevista sekä helposti havainnoitavista lajeista, eikä tietoa seurattujen populaatioiden kyvystä kuvata elinympäristöjen kaikkien lajien kantojen tilannetta ole saatavilla. Riippuen populaatioseurantoihin perustuvan indeksin laskentatavasta, yleisten ja runsaslukuisten lajien kehitys voi myös painottua indeksissä enemmän kuin harvalukuisten lajien kehitys, jolloin indeksi ei anna tasapainoista kuvaa lajiryhmän yleiskehityksestä.

Suurimmasta osasta lajeja ei ole olemassa populaatiotason tietoa, joten ne jäävät indeksien ulkopuolelle. Lisäksi seurannan puute tai sen vähäisyys hankaloittaa merkittäväällä osalla luontotyyppisiä ja lajeja uhanalaisuuden ja sen kehityksen arvioimista. Tämän vuoksi puutteellisesti tunnetuiksi arvioitujen lajien ja luontotyyppien seurantaan tulee jatkossa kohdistaa huomiota ja resursseja.

Itämeren ja sisävesien elinympäristön laji-indeksien tulisi sisältää erityisesti vesikasvillisuuden kokonaispeittävyden ja vesikasvien monimuotoisuuden indeksit, jotka kuvaavat paljon luotettavammin lajiyhteisöjä kuin rakkohaurun ja meriajokkaan indeksit. Rakkohauru ja meriajokas eivät esiinny kuin osassa Suomen rannikkovesiä, eivätkä ne kuvaa esimerkiksi laguunien tilaa. Laguunien suojelun lisäämistä on peräänkuulutettu mm. KOKASU-hankkeen raportissa (Kuusela ym. 2022) ja laguunit ovat tärkeitä vaarantuneille suojaisille näkinpartaispohjille. Jos lajitason kirjaukset (rakkohauru ja meriajokas) päädytään säilyttämään strategiatekstissä, näkinpartaispohjat tulisi lisätä näiden rinnalle. Muiden lajien osalta kirjaus on epämääräinen, eikä tekstistä selviä, mitä tarkoitettut ”muut eliöyhteisöt” ovat. Elpymisen kuvaajina tulisi pyrkiä hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan VELMU-hankkeessa kehitettyjä indikaattoreita.

T1.3 Vuonna 2035 kehitystrendiltään paranevia luontotyyppisiä on vähintään yhtä paljon kuin heikkeneviä:

Luontotyyppien uhanalaistumisen osalta strategian tavoite on kunnianhimoinen, mutta ei vielä vastaa tilaa, jossa luonnon monimuotoisuuden heikentyminen olisi pysähtynyt. Heikentymisen pysäyttämisen tilaa tai kehityssuunnan muutosta indikoisi kehityssuunnaltaan heikentyviksi arvioitujen luontotyyppien määrän huomattava väheneminen nykyisestä (nyt 221 kpl, 57 % luontotyypeistä). Tavoitetta tulisi tarkentaa niin, että se asetettaisiin pääelinympäristöittäin ja se huomioisi myös luontotyyppien pinta-alan (eikä pelkkää lukumäärää) muuten tavoite voidaan saavuttaa, vaikka jonkun/osan pääelinympäristöistä arvioidaan kehittyvän kokonaisuudessaan negatiiviseen suuntaan ja/tai negatiivinen kehitys voisi jatkua suurimmassa osassa Suomen pinta-alasta. Lukumäärän mukana pitäminen on kuitenkin yhtä lailla tärkeää, sillä suorialaisen, mutta vähälukuisen luontotyypin tilan parantaminen ei riitä kokonaistavoitteen saavuttamiseksi.

Luonnostekstissä olisi myös hyvä selventää, jos luontotyyppisiä koskevan tavoitteen saavuttamista mittaamaan laadittava kehitystrendimittari reagoi heti, kun asiantuntijat arvioivat luontotyyppien tilan todennäköisesti alkavan parantua käyttöön otettujen toimien seurauksena. Indikaattorin arvo ei silloin vielä osoita tilan parantuneen. Luontotyyppien ja eliöyhteisöjen palautumisen nopeus riippuu kuitenkin tarkasteltavasta eliöyhteisöstä, sen rakenteesta ja ominaisuuksista, eikä välttämättä ole vääjäämättömän hidasta, kuten tekstissä ilmaistaan. Palautuminen saattaa tapahtua hyvinkin nopeasti, kun vaikuttava ihmispaine vähenee merkittävästi (vrt. esim. virtavesien vaellusesteiden poistaminen).

On epäselvää, miten puutteellisesti tunnetut lajit ja luontotyypit huomioidaan suojelu-, ennallistamis- ja hoitotavoitteissa. Seurannan laajentaminen koskemaan kyseisiä lajeja ja luontotyyppisiä mahdollistaisi tilan arvioinnin ja luontokatoa estävät toimet niiden tilan

parantamiseksi. Saattaa riittää, että jo olemassa olevan seurannan puutteet tiedostetaan ja panostetaan lajitason määritykseen tai kartoitukset suunnitellaan ulottumaan myös kohteiden vähemmän tunnettuihin elinympäristöihin tietotason parantamiseksi. On myös epäselvää, miten tiedon karttumisen seurauksena mahdollisesti parantuva lajien, elinympäristöjen ja luontotyyppien tila huomioidaan tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa (ts. luetaanko tietotason parantumisesta johtuva tilan kehitys mukaan tavoitteisiin vai ei).

T3 Elinympäristöjen laadun parantamisen tavoitteet:

Alatavoitteisiin on otettu kaikkia pääelinympäristöjä koskevia tavoitteita, mutta eri elinympäristöjen laadun parantamista tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti elinympäristöjatkumot ja niiden vuorovaikutus huomioon ottaen. Esimerkiksi metsänkäyttö uhkaa edelleen pienvesiä ja niiden turvaamiseen tulisi kehittää metsien käyttöön vaikuttavia keinoja, joiden avulla kohteet säilyttäisivät nykyistä paremmin ominaispiirteensä.

T3.1 Metsien hoidossa ja käytössä turvataan luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja elpyminen lisäämällä monimuotoisuudelle tärkeitä rakennepiirteitä ja T3.1.1 Talousmetsien kuolleen puun keskittilavuus nostetaan 7,5 kuutioon hehtaarilla vuoteen 2030 ja 10 kuutioon hehtaarilla vuoteen 2035 mennessä:

Tavoitteet ovat hyvät ja ekologisesti perustellut. Tavoitteet ovat myös realistisia, mutta niiden toteutuminen vaatii selkeitä toimintatapojen muutoksia metsätaloudessa. Tähänastinen kehitys VMI:n kuolleen puun mittaushistorian aikana (VMI 9–12, v. 1996–2018, Korhonen ym. 2021) on koko maassa ollut huolestuttavaa, sillä talousmetsien metsämaalla kuolleen puun määrä on vähentynyt noin 4,9 m³/ha:sta noin 4,3 m³/ha:lla huolimatta metsänhoitosuosittelujen, metsäsertifiointin ja mm. kansallisen metsästrategian päinvastaisista tavoitteista. Tavoitteen saavuttamisen asemesta siitä on jääty yhä kauemmas. Talousmetsien lahopuutavoitteet 7,5 ja 10,0 m³/ha vuosiin 2030 ja 2035 mennessä vaativat toteutuakseen nykyistä huomattavan paljon tehokkaammat keinot talousmetsien luonnonhoidossa. Strategiassa tulisi esittää keinot, joilla esitettyihin tavoitetasoihin voitaisiin talousmetsissä päästä. Näitä keinoja ovat erityisesti olemassa olevan kuolleen puun turvaaminen eli sen tuhoutumisen vähentäminen kaikissa hakkuissa, pidättäytyminen kuolleen puun korjuusta energiapuuksi, nykyistä suurempi elävien säästöpuiden määrä sekä pidättäytyminen kaikista hakkuista – myös lain sallimista varovaisista poimintahakkuista – metsälain 10 §:n erityisen tärkeissä elinympäristöissä ja kaikissa muissa talousmetsien arvokkaissa luontokohteissa (ks. esim. Korhonen ym. 2016, Korhonen ym. 2020, Keto-Tokoi ym. 2021, Mönkkönen ym. 2022). Syke ehdottaa, että T3:n (tai T14:n) alatavoitteisiin lisätään ”metsälainsäädännön ml. metsätuholain uudelleenarviointi monimuotoisuus- ja metsästrategian tavoitteiden valossa”. Myös metsälain käytännön tulkintaan tulee kiinnittää huomiota: vastaako tulkinta lain tarkoitusta?

T3.1.2 Talousmetsien kookkaiden ja vanhojen puiden määrää, niiden hehtaarikohtaisena kappalemääränä mitattuna, kasvatetaan tasaisesti strategiakauden aikana:

Strategialuonnoksen tavoite vanhoille, kookkaille puuyksilöille on muotoiltu näin: ”Koska puiden iän ja läpimitan kasvaminen ovat luonnollisesti hitaita prosesseja, ei kookkaiden ja vanhojen puiden määrän kasvutavoite voi olla kovin korkea”. Tavoite kasvattaa vanhojen, järeiden puiden määrää talousmetsissä on erinomaisen tärkeä monimuotoisuuden turvaamisen kannalta. Tavoite tulisi kuitenkin muotoilla toisin: jo olemassa olevien vanhojen ja kookkaiden puiden säästämistavoitteena. Kun tavoitteena olisi säästää vanhimmat ja järeimmät puut hakkuilta, niiden hehtaarikohtainen kappalemäärä lisääntyisi nuorissa metsissä nopeasti. Nykykäytännössä vanhojen, järeiden elävien puiden asemesta säästöpuiksi valitaan usein pieniläpimittaisempia ja

nuorempia puita (Saaristo ym. 2020). Strategiaan tulisi Syken näkemyksen mukaan sisällyttää myös määrällinen, mitattava tavoite vanhoille puille. Syke arvioi karkean esimerkkilaskelman (teoreettisen normaalimetsämallin 100 vuoden kiertoajan ja 600 rungon hehtaarikohtaisen uudistushakkuuvaiheen runkoluvun) pohjalta, että strategialuonnoksen 12 vuoden aikaperspektiivissä voitaisiin saavuttaa 20 % kasvu vähintään uudistushakkuikäisten puiden määrässä jo pelkästään sillä, että Suomessa laajassa käytössä olevien talousmetsien FSC- ja PEFC-metsäsertifiointijärjestelmien säästöpuuvelvoitteet (10 kpl/ha) kohdennettaisiin hakkuissa vanhimpiin puihin, kuten metsänhoitosuosituksissa jo nytkin esitetään. Tutkimustiedon pohjalta on esitetty, että säästöpuuston tulisi olla vähintään 5–10 % uudistettavan metsän puuston kokonaistilavuudesta Suomessa vallitsevan nykyisen 1–2 %:n tason asemesta (Keto-Tokoi ym. 2021). Tällaisilla säästöpuumäärillä vanhimpiin ja järeimpiin puihin kohdistettuna voitaisiin strategialuonnoksen 12 vuoden aikaperspektiivissä saavuttaa 60–120 %:n kasvu vähintään uudistushakkuikäisten puiden määrässä metsämaisemasolla.

Talousmetsien luonnonhoidossa puustoa säästetään hakkuilta myös erilaisissa arvokkaissa luontokohteissa, joista määrällisesti merkittävimpiä ovat metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt sekä metsänhoitosuosituksissa säästettäväksi esitetyt muut arvokkaat luontokohteet. Luontokohteita on yksityismaiden talousmetsien luonnonhoidon laadunseurannan vuosien 1998–2018 aineiston mukaan ollut 2,7 % tarkastellusta pinta-alasta, ja tästä metsälakikohteiden osuus on ollut 0,7 % (Siitonen ym. 2020). Luontokohteilla säästetyn puuston määrä on ollut keskimäärin 2,0 m³/ha koko arviointialaa kohden, mikä on ollut lähes yhtä paljon kuin uudistusalojen elävien säästöpuiden määrä (2,7 m³/ha, Siitonen ym. 2020). Vaikka useimpia näistä kohteista koskee suositus niiden jättämisestä kokonaan puunkorjuun ulkopuolelle, poimintahakkuut ovat toistaiseksi olleet sallittuja jopa metsälain 10 §:n määrittelemissä kohteissa yhtä elinympäristötyyppiä (jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät) lukuun ottamatta. Talousmetsien vanhojen elävien puiden määrän kasvattamisessa olennaista olisi lopettaa kaikki puunkorjuu – myös ns. varovaiset poimintahakkuut – näissä arvokkaissa luontokohteissa. Esimerkiksi metsälain 10 §:n kohteiden osalta tähän päästäisiin metsälakia päivittämällä siten, että puunkorjuu kiellettäisiin kokonaan myös muissa erityisen tärkeissä elinympäristöissä kuin jyrkänteissä ja niiden alusmetsissä.

T3.1.3 Talousmetsien luonnonhoidollista kulotusta lisätään niin, että talousmetsien ja suojelualueiden yhteenlaskettu palo- ja kulotusalueiden määrä on keskimäärin 2500 hehtaaria vuodessa:

Strategialuonnoksessa asetettu kulotustavoite on erinomainen, ja se ottaa huomioon aihepiiriin liittyvän tutkimustiedon mikä näkyy siinä, että esitys noudattelee Metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon asiantuntijaryhmän Metsä-ELO:n linjauksia. Linjaukset perustuvat tutkimustietoon tulen merkityksestä metsäluonnossa sekä luontaisen–historiallisen palofrekvenssin vaihteluun kuitenkin siten, että kulottaminen keskitetään tietyille alueille, jolloin niiden avulla pystytään muodostamaan lajiston säilymisen kannalta tärkeitä palojatkumoalueita.

Metsäpaloalueiden suojelutavoite s. 42 ”Laadultaan soveliaat ennakoimattomasti palaneet alueet pyritään liittämään osaksi suojelualueverkostoa” on erinomainen keino lisätä nuorten, luonnontilaisten metsien määrää – tällaisten alueiden olemattoman vähäinen määrä on ollut monimuotoisuuden kannalta jo pitkään yksi suurimpia puutteita Suomen metsäluonnossa. Kuitenkin metsäpaloalueiden saaminen suojelun piiriin vaatisi muutoksia politiikassa, ja tähän strategialuonnoksessa tulisi ottaa kantaa. Vaikka metsäpaloalojen suojelu on mahdollista METSO-ohjelman kautta, Lindbergin ym. (2021a) mukaan metsäpaloalueita ei kuitenkaan ole metsänomistajien toiveista huolimatta pystytty aina suojelemaan. Tämä siksi, että palossa vaurioituneen puuston hinnoittelu korvaussummaa määritettäessä on muodostunut ongelmaksi (Lindberg ym. 2021a). Toimintaohjelmassa tulisi löytää käytäntö, jossa palossa vaurioitunut puusto

voitaisiin hinnoitella maanomistajan kannalta kilpailukykyisesti siten että se mahdollistaisi näiden monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden kohteiden suojelun (Lindberg ym. 2021a).

Palojatkumoalueiden luominen on avainasemassa etenkin paloista riippuvaisten lajien populaatioiden turvaamisessa, joten on erinomaista, että strategialuonnoksessa esitetään sellaista ylläpitämistä. Strategialuonnoksessa esitetään palojatkumoalueiden määräksi noin 20. Tämä on kuitenkin alle puolet siitä, mitä Ennallistamistyöryhmä (Ennallistamistyöryhmä 2003) esitti v. 2003 valtionmaiden suojelualueille. Palo ympäristöjen ja palolajien uhanalaisuuden aste on korkea eikä se ole laskenut Ennallistamistyöryhmän mietinnön julkaisemisen jälkeen, mikä herättää kysymyksen miksi strategialuonnoksessa esitetään yli puolet harvempaa palojatkumoalueverkostoa kuin mitä Ennallistamistyöryhmä v. 2003 esitti. Toimintaohjelmassa tulisi löytää keinot, joilla luonnonhoidollisia kulutuksia saataisiin lisättyä – nykytilanne on se, että kulotusten määrät ovat jatkuvasti vähentyneet päinvastaisista tavoitteista huolimatta (Lindberg ym. 2021a, b).

T3.2 Rakenteeltaan ja toiminnaltaan eheiden soiden pinta-ala kasvaa kymmenellä prosentilla ja niiden kytkeytyvyys paranee selkeästi nykyisestä vuoteen 2035 mennessä:

Strategian tavoite rakenteeltaan ja toiminnaltaan eheiden soiden määrän lisäämisestä (T3.2) on perusteltu ja kannatettava, onhan ekologisesti kestävä suoluonnon turvaamisen ja ennallistamisen lähtökohta suoekosysteemin ja siihen vaikuttavan valuma-alueen turvaaminen hydrologisesti toimivana kokonaisuutena. Suoluonnossa tapahtunut laaja-alainen muutos on kuitenkin haaste ennallistajalle. Voimakkaasti muuttuneessa ja pirstoutuneessa suomalaisessa strategian tavoitteen saavuttaminen ja ennallistamisen kohdentaminen ekologisesti perustellusti ja mahdollisimman vaikuttavasti on vaativa tehtävä. Jotta siinä voitaisiin onnistua, tarvitaan parempaa tietoa suoluonnon nykytilasta.

Paikkaan sidottu, kattava ja päivittyvä tieto suoluonnon tilasta on välttämätön työväline sekä soiden ennallistamisen (T3.2, T8.3) että niiden suojelun (T7.5) toimenpiteiden kustannustehokkaalle ja ekologisesti vaikuttavalle kohdentamiselle ja toimenpiteiden priorisoimiselle. Tieto on tarpeen myös soiden ekosysteemipalvelujen (esim. vesiensuojeluhyödyt, ravinteiden sidonta, hiilivarastot) turvaamisen kannalta. Tavoitteessa esitettyä rakenteeltaan ja toiminnaltaan eheiden soiden kymmenen prosentin pinta-alan kasvua ja kytkeytyvyyden paranemista suhteessa nykytilanteeseen on myös vaikea, ellei mahdotonta, määrittää ja seurata ilman mainittua suoluonnon tilan selvitystä.

Soiden toimintaa ja monimuotoisuutta uhkaavat myös metsien hakkuut. Valtakunnan metsien inventoinnin mukaan myös ojittamattomiin runsaspuustosiin suometsiin kohdistuu paljon hakkuita (Kaakinen ym. 2018). Metsänkäsittely on kohdistunut voimakkaimmin korpiin ja runsaspuustosiin rämeisiin. Hakkuut ovat korpien merkittävimpiä uhanalaistumisen syitä ja tulevaisuuden uhkia (Kaakinen ym. 2018). Jäljellä olevat ojittamattomat suot tulisi ensi sijassa pyrkiä jättämään metsätaloustoimien ulkopuolelle. Ylipäänsä suometsien käsittelyssä tulee suosia metsänkäsittely- ja uudistustapoja, jotka parantavat edellytyksiä ylläpitää luontotyyppin rakennepiirteitä (kuten lahopuut, kookkaat ja vanhat puut) ja monimuotoisuutta, ehkäistä vesistökuormitusta ja ylläpitää hiilivarastoja. Suoluonnon turvaamisen edistäminen tulisi tuoda selvästi esiin myös metsien hoitoa ja käyttöä koskevissa tavoitteissa.

T3.3 Suomen merenhoidon suunnitelmassa esitetyt tavoitteet luonnon monimuotoisuuden ylläpidon, vieraslajien torjunnan, meren ravintoverkkojen toiminnan varmistamisen ja rehevöitymisen estämisen osalta saavutetaan:

Vesielinympäristöjen tavoitteet ovat pääpiirteissään riittävät meriympäristön kannalta, mutta joitain kehitystarpeita löytyy. Monimuotoisuuden kannalta olennainen tavoite, arvokkaiden

merenpohjan alueiden koskemattomuuden turvaaminen, on jätetty pois strategiasta. Ihmisperäiset merenpohjan muutokset, esimerkiksi ruoppaukset tai merihiekan nosto, voivat olla merkittävä pohjan eliöyhteisöjä hävittävä paikallinen tekijä. Rannan maankäyttö vaikuttaa uhanalaisten lajien ja luontotyyppien elinympäristöjen pirstoutumiseen ja heikkenemiseen. Esimerkiksi pienruoppausten (<500 m³) kokonaismäärä on rannikkoalueilla suhteellisen suuri ja ne ovat osaltaan vaikuttaneet uhanalaisten lajien ja luontotyyppien (esim. suojaiset näkinpartaisniityt) katoamiseen. Pienruoppaukset ovat tällä hetkellä vain ilmoitusvelvollisuuden piirissä, eikä niiden määrää tai sijaintia rajoiteta. Verrattuna ilmastonmuutoksen ja rehevöitymisen kaltaisiin uhkiin ruoppauksia voidaan hallita viranomaistoimin, ja siten niiden säätelyn sisällyttäminen strategiaan parantaisi mahdollisuuksia rannikon matalien pohjien elinympäristöjen turvaamiseen. Tämä edellyttää muutosta vesilainsäädäntöön.

Rehevöityminen on keskeinen vedenalaisen luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristöjen laajuutta Suomen rannikkoalueella heikentävä tekijä. Strategian toimeenpano olisi helpompaa, jos asetettaisiin selkeät päästövähennystavoitteet. Rehevöitymisen "minimoiminen" on kirjauksena epämääräinen. Kuten merenhoidon toimenpidesuunnitelmassa todetaan, tällä hetkellä rannikkovesien tila rehevöitymisen suhteen on monilta osin heikko. Ravinnevähennystavoitteet tulisi sitoa KATOT-hankkeen (Rannikkovesien ravinteiden kuormituskatot ja kuormituksen vähentämisen taakanjako -hanke) mukaisiin tasoihin, mikä helpottaisi toteutettavien toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta.

Strategiassa ei myöskään huomioida uusien toimialojen, kuten merituulivoiman, vaikutuksia meriekosysteemiin. Merituulivoimaa ollaan lisäämässä kiihtyvällä tahdilla valtavia määriä, mutta lisääntyvän merituulivoiman yhteisvaikutukset muiden ihmispaineiden kanssa sekä useiden merituulivoimapuistojen yhteisvaikutukset tunnetaan huonosti.

Merialueilla ei myöskään ole suunnittelujärjestelmää, jolla voitaisiin ohjata toiminnot pois herkimmiltä ja kuormitetuimmilta alueilta ja ehkäistä näin eri hankkeiden haittojen kumuloitumista tietyllä alueella. Merialuesuunnittelua tai merialueiden maakuntakaavoitusta tulisikin kehittää meristrategiapuitedirektiivin ympäristötavoitteita täytäntöönpanevaan suuntaan.

T3.4 Sisävesien vähintään hyvä ekologinen tila saavutetaan ja tilan heikkeneminen estetään:

Sisävesien osalta tavoitteet nojaavat liian yksioikoisesti vesienhoidon mukaisiin tavoitteisiin ja kohdistuu siis niihin vesimuodostumiin, joiden ekologinen tila on määritetty. Suurin osa vesistöistä ja pienvesistä uhkaa siten jäädä tavoitteenasettelun ulkopuolelle. Myös ekologisen tilan luokittelun ulkopuolelle jääville vesistöille ja pienvesille tulisi asettaa tavoitteet. Lisäksi sisävesien tavoitteeseen tulisi lisätä tavoitevuosi (vrt. muut päätavoitteet). Se voisi olla esimerkiksi tilan heikkenemisen pysäyttämisen osalta 2030 ja hyvän ekologisen tilan saavuttamisen osalta 2035. Lisäksi vesienhoidon ensisijaisena tavoitteena on vedenlaadun parantaminen, mikä on tärkeää, mutta vesien lajistollinen tai sitä tukeva elinympäristöjen rakenteellinen ja toiminnallinen monimuotoisuus ja niiden tilan seuranta ja edistäminen jäävät sivuosaan.

Jotta pienvesiä koskevat tavoitteet voidaan saavuttaa, lisätavoitteeksi olisi hyvä asettaa metsäojitusten haittavaikutusten merkittävä vähentäminen ja vaikuttavien säätelykeinojen käyttöönotto. Syke ehdottaa, että kunnostusojitusten sijaan turvemetsissä otetaan käyttöön jatkuvapeitteinen metsänkasvatus, ja siellä missä tämä ei ole mahdollista, lainsäädäntö velvoittaa aina tehokkaimpien vesiensuojelukeinojen käyttöön pelkkien lietekuoppien yms. lisäksi. Kohtaan T3.4 voitaisiin lisätä alatavoite "Suometsien ojitusten haittavaikutukset puolittuvat ottamalla käyttöön tehokkaat ja velvoittavat ehkäisytoimet."

T3.5 Maatalousympäristöjen monimuotoisuus lisääntyy laji- ja maisematasolla vuoteen 2030 mennessä ja paraneva kehitys jatkuu sen jälkeen:

Maatalousluonnon osalta tärkein tavoite on maatalousympäristöjen monimuotoisuuden lisääminen laji- ja maisemasolla. Tavoite on laaja ja vaikeasti mitattava, ja se vaatii tuekseen muita, konkreettisempia tavoitteita. Maatalousluonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä ovat avoimet viljelemättömät alueet, joista ainoastaan perinnebiotoopeille on asetettu strategiassa määrällinen tavoite. Tavanomaisessa maatalousmaisemassa tärkeitä alueita ovat etenkin pientareet, joiden pitkään jatkunut väheneminen liittyy peltolohkojen koon kasvattamiseen, sekä luonnonhoito- ja monimuotoisuuspellot, joiden pinta-ala on vaihdellut voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Myös näiden alueiden osalta tavoitteena tulisi olla pinta-alojen selkeä nostaminen.

Strategiassa mainitaan Suomen sitoutuvan kansallisesti EU:n biodiversiteettistrategian ja Pellolta pöytään -strategian tavoitteeseen, jonka mukaan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä maisemapiirteitä tulee olla 10 prosentilla maatalousmaasta. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää sitä, että nämä maisemapiirteet saadaan kansallisesti määriteltyä, jotta niiden lisäämiseksi voidaan osoittaa toimenpiteitä ja yhteiskunnan rahoitusta. Tämä määrittely on välttämätöntä myös tavoitteen toteutumisen arvioimisen sekä määrällisen seurannan mahdollistamiseksi. Mikäli monimuotoisuudelle tärkeisiin maisemapiirteisiin sisällytetään kaikki kesannot, nämä maisemapiirteet kattavat jo nykyisin noin 10 prosenttia maatalousmaasta. Toisin sanoen määritelmästä riippuen tavoite voidaan saavuttaa ilman minkäänlaista parannusta maatalousluonnon monimuotoisuuteen.

T3.5.3 Laiduntaminen lisääntyy:

Laiduntamisen lisääminen on erinomainen tavoite, jota kuitenkin voisi täsmentää siten, että tavoitteena on laidunnetun alan lisääminen. Varsinkin suurilla lypsykarjatiljoilla osa-aikalaidunnus ja jaloittelulaidunnus (ns. terapialaidunnus) on tavallista, ja sen voidaan ennakoida lisääntyvän tulevaisuudessa karjakokojen edelleen kasvaessa. Niinpä laidunnettu ala voi vähentyä, vaikka laiduntavien eläinten määrä pysyisi ennallaan.

Strategiassa ei tunnisteta suoranaisia keinoja laiduntamisen tai laiduntavien eläinten määrän lisäämiseen. Näihin liittyvät päätökset tehdään yksittäisillä maataloilla, ja taloudellisten tekijöiden sanelemina. Yhteiskunta voi vaikuttaa kehitykseen vain siten, että viljelijöille tarjotaan maatalouden tukijärjestelmien kautta riittäviä taloudellisia kannustimia laidunnuksen jatkamiseen ja lisäämiseen. Tällä hetkellä tarjolla olevista tukielementeistä tuskin löytyy tähän soveltuvia vaihtoehtoja.

T3.6 Elinkeinoihin liittyvät maankäyttömuodot eivät saa heikentää tunturiluonnon tilaa ja tunturiluonnon ekologisen toiminnallisuuden täytyy säilyä. Porotalous tukee tunturiluonnon säilymistä, tunturikoivikoiden määrä ei vähene, tuntureiden arvokkaat lajistokeskittymät säilyvät ja tuntureiden jäkälälaitumien kunto paranee selvästi nykyisestä:

Tunturielinympäristöille asetetut tavoitteet ovat kannatettavia. Porotalouden osalta ne tarkoittavat laidunnuspaineen säätelyä ja laidunkierron kehittämistä. Pelkästään talvilaidunkäytössä olevien alueiden määrä tulee kasvattaa merkittävästi. On varmistuttava siitä, että tunturiluonnon tilan parantamiseen tähtäävät toimet kirjataan riittävinä paliskuntakohtaisiin porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmiin. Tunturikoivikoiden määrän säilyminen edellyttää tunturikoivikoiden uusitumista mittariperhosten massaesiintymisten jälkeen, mikä ei toteudu liian voimakkaassa laidunnuspaineessa.

T3.7 Rakennetussa ympäristössä lisätään luontopohjaisten ratkaisujen käyttämistä kasvipeitteisten ja vettä läpäisevien pintojen määrän kasvattamiseksi. Alkuperäistä luonnon monimuotoisuutta

tukevia uuselinympäristöjä perustetaan vähintään 5 000 hehtaaria vuoteen 2030 mennessä ja 10 000 hehtaaria vuoteen 2035 mennessä:

EU:n biodiversiteettistrategiassa mainitaan, että kuntien, joissa on vähintään 20 000 asukasta, tulisi laatia kunnianhimoinen viherryttämisohjelma. Kansallisessa strategialuonnoksessa tätä tavoitetta ei mainita lainkaan. Lisäksi tavoitteessa 4.7 mainitaan luontopohjaisten ratkaisuiden lisäämistarve. Syke ehdottaa, että strategiassa mainitaan tämä keskeinen EU:n biodiversiteettistrategian tavoite (Target 11) tai se tuodaan toimenpideohjelmaan yhdeksi menetelmäksi kuntien viherryttämis- tai vastaavien ohjelmien ja strategioiden laatimista, ja joihin ympäristöministeriö voisi myöntää taloudellista ja koulutuksellista tukea yhteistyössä Syken kanssa (mm. Luontokunnat -verkosto). Myös EU:n ennallistamisasetusluonnoksessa on kaupunkeja koskevia tavoitteita, jotka on huomioitava, jos ne astuvat voimaan.

T3.8 Kalliojyrkänteiden pienilmasto ja valaistusolosuhteet huomioidaan nykyistä paremmin metsätaloudessa. Myös muut eliöstöltään arvokkaat kallioalueet huomioidaan kattavasti:

Tavoite on hyvä, koska se kattaa myös metsälain 10 §:n ulkopuolelle jäävien kalliojyrkänteiden ja -alueiden huomioimisen. Tavoitteeksi olisi kuitenkin otettava myös se, että nyt metsälain 10 §:n mukaisia jyrkänteitä ja niiden alusmetsiä koskeva metsälaissa esitetty puunkorjuun kielto koskisi myös kaikkia muita metsälain erityisen tärkeitä puustoisia elinympäristöjä, joissa nykyinen metsälaki sallii poimintahakkuut. Mikäli puustoisissa metsälakikohteissa ei toteutettaisi minkäänlaisia hakkuuta, niissä voisi tulevaisuudessa kehittyä vanhoja, järeitä puita ja myöhemmin järeää kuollutta puuta. Metsälakikohteissa toteutetut poimintahakkuut voivat estää sekä vanhojen puiden että kuolleen puuston synnyn näissä kohteissa.

3.3.4 Ekosysteemien toiminnan turvaaminen ja parantaminen

T4.4 Soiden potentiaalia ravinteiden sidonnassa hyödynnetään huomattavasti nykyistä enemmän:

Vesien palautus ojittamattomalle suolle erillisen ennallistamishankkeen tai kunnostusojitusten yhteydessä on tapauskohtaisesti perusteltu keino suoluonnon tilan parantamiseksi, etenkin aapasoilla. Vesienpalautuksella ympäröivien ojitusten kuivattamille ojittamattomille soille voidaan palauttaa ravinteiden pidätykseen liittyviä ja ihmistoiminnasta häiriintyneitä luonnonprosesseja. Vesienpalautus tuottaisi myös taloudellista hyötyä vähentäessään tarvetta keinotekosiin vesienpuojeluratkaisuihin (Sallantaus 2022) ja parantaessaan vesien tilaa esim. kalastuksen, matkailun ja virkistyskäytön näkökulmasta. Toistaiseksi vesienpalautusta on suunniteltu pääasiassa suojelualueiden soiden tilan parantamiseksi (Autio ym. 2018; Tapio 2021), mutta myös suojelualueiden ulkopuolella on paljon kohteita, joissa vesienpalautuksella olisi saavutettavissa suurta hyötyä kustannustehokkaasti. Kaikki kohteet eivät ole vesitaloutensa ja muiden luonnonolosuhteidensa puolesta kuitenkaan toimintaan sopivia ja vesienpalautukseen soveltuvat kohteet tulee selvittää tarkoin (Sallantaus 2022). Toimenpiteet tule myös suunnitella ja toteuttaa huolella, jottei aiheuteta ei-toivottuja seurauksia kyseessä olevan kohteen jäljellä oleviin suoluonnonarvoihin. On mm. varmistuttava siitä, että ojittamattomalle suolle johdettava vesi on määrältään ja laadultaan sopivaa.

T4.5: Itämeren luontaisten ekosysteemiprosessien toiminta paranee ja mereen kohdistuvien paineiden vaikutukset vähentyvät:

Suunnittelu- ja lupajärjestelmien tulisi ohjata haitallisimmat hankkeet pois herkimmiltä merialueilta. Nykymuodossaan merialuesuunnittelu ei riittävästi tue meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Merialuesuunnittelua koskevissa säännöksissä tulisi vahvistaa merenhoidon

tavoitteiden painoarvoa ja vesilain lupaharkinta- ja ilmoitusmenettely tulisi kytkeä merialuesuunnitelmaan. Hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi tulisi asettaa edellytykseksi myös vesilain mukaiseen lupaharkintaan ja osaksi ilmoitusmenettelyä (esim. ruoppaukset).

T4.6 Sisävesien valuma-alueiden hydrologinen ja ekologinen toiminnallisuus paranee:

Sisävesien hydrologista ja ekologista toiminnallisuutta tulisi parantaa paitsi valuma-alueilla, myös turvaamalla vesistöjatkumojen tila. Käytännössä tämä tarkoittaa ennallistamistoimia kuten vaellusesteiden poistoa ja vesien hydrologis-morfologisen tilan parantamista. Esimerkiksi palauttamalla uomien mutkaisuutta ja monipuolistamalla pohjan rakennetta saadaan lisättyä veden viipymää ja lehtikarikkeen pidättymistä, mikä edistää veden laadun parantumista sekä biologisen monimuotoisuuden ja ravintoverkkojen kehitystä.

T4.7 Rakennetuissa ympäristöissä käytetään merkittävästi enemmän luontopohjaisia ratkaisuja ja kaupungissa olemassa olevia ekosysteemien toiminnallista monimuotoisuutta lisätään:

Myös muiden kuin kaupungeissa sijaitsevien ihmisvaikutteisten/kulttuuriympäristöjen monimuotoisuuden lisääminen voitaisiin ottaa tavoitteeksi. Esimerkiksi tienpiennarten tiedetään olevan tärkeä elinympäristö uhanalaisille lajeille. Monen niin kutsutun "perinnebiotooppilajin" esiintymistä suuri osa sijaitsee pientareilla.

3.3.5 Geneettistä monimuotoisuutta koskevat tavoitteet

T6 Geneettinen monimuotoisuus ei vähene:

Strategiassa tunnistetaan, että luonnonvaraisten lajien osalta geneettisen monimuotoisuuden seuranta ei käytännössä ole. Yleisellä tasolla geneettinen monimuotoisuus riippuu efektiivisestä populaatiokoosta, jota voitaisiin siksi käyttää korvaavana indikaattorina niiden lajien osalta, joista geneettistä aineistoa ei ole/synny strategiakauden aikana.

Lähteet:

Autio, O. ym. 2018. <https://www.doria.fi/handle/10024/152529>.

Butchart, S.H.M. ym. 2007. doi:10.1371/journal.pone.0000140.

Ennallistamistyöryhmä. 2003. <http://hdl.handle.net/10138/40488>.

Kaakinen, E. ym. 2018a. Suot. Julk.: Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja - Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. S. 117–170.

Keto-Tokoi, P. ym. 2021. <https://doi.org/10.14214/ma.10541>.

Korhonen, K. T. ym. 2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-294-2>.

Korhonen, K. T. ym. 2020. <https://doi.org/10.14214/ma.10198>.

Korhonen, K. T. ym., 2021. <https://doi.org/10.14214/sf.10662>.

Kuusela, S. ym. 2022. Kohti kattavaa suojelualueverkostoa - Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen painopisteet Suomessa (helsinki.fi)

Lindberg, H. ym. 2021a. <https://doi.org/10.14214/ma.10523>.

Lindberg, H. ym. 2021b, s. 28–65 julkaisussa <http://hdl.handle.net/10138/330898>.

Mönkkönen, M. ym. 2022. <https://journal.fi/msff/article/view/120306>.

Saaristo, L. ym. 2020. <https://tapio.fi/wp-content/uploads/2021/01/Kustannustehokas-luonnonhoidon-laadun-seurantatiedon-kerääminen.pdf>.

Sallantaus, T. ym. 2022. Ojittamattomien soiden vaikutus veden laatuun – suot nieluna. *Vesitalous* 2/2022. S. 19–23.

Siitonen, J. ym. 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-056-4>.

Tapio. 2021. Kuivuneita suojelusoita kartoitetaan veden palauttamiseksi soille.

<https://tapio.fi/artikkelit/kuivuneita-suojelusoita-kartoitetaan-veden-palauttamiseksi-soille/>

3.4 Strategian tavoitteet - Suojelu ja ennallistaminen

SUOJELUA KOSKEVAT PÄÄHUOMIOT:

Strategiassa todetaan, että *suojelupinta-alan tulee kasvaa 30 prosenttiin Suomen maa-alueiden ja sisävesien sekä merialueiden pinta-alasta vuoteen 2030 mennessä* ja että *EU:n yhteisen tavoitteen mukaisesti Suomessakin sitoudutaan siihen, että vähintään 10 % maa- ja merialueista on tiukasti suojeltua*. Strategiassa todetaan, että “*valtakunnan tasolla Suomessa maa-alueista on jo suojeltu tiukasti yli 10 prosenttia*”, eikä tarkkaa tavoitetta tiukan suojelun määrän lisäämiselle aseteta. Strategia myös jättää tarkentamatta, että EU:n suojelun 30 % ja tiukan suojelun 10 % tavoitteet on asetettu koskemaan kutakin eliömaantieteellistä vyöhykettä. Siten pohjoisen alpiinisen vyöhykkeen laajoja suojelualueita Suomessa (ja Ruotsissa) ei oteta huomioon boreaalisen vyöhykkeen (Suomi, Ruotsi, Latvia, Liettua ja Viro) EU:n tilanteen tarkastelussa.

Strategian kansalliset tavoitteet ovat siten EU:n tavoitteisiin verrattuna vaatimattomammat, koska kansallisen strategian tavoitteeksi ei ole otettu 30 % suojelun ja 10 % tiukkaa suojelua boreaalisella vyöhykkeellä. Vaikuttavuuden parantamiseksi, strategiassa voitaisiin ottaa tiukemmin ja selkeäsanaisemmin kantaa suojelutavoitteiden määrällisiin tavoitteisiin erityisesti suojelun elinympäristökohtaiseen kohdentamiseen ja alueellisen kattavuuden lisäämiseen.

Suojelualueita koskevia tietoja voitaisiin täydentää Natura 2000 –verkoston osalta.

Strategialuonnos viittaa Natura 2000 –verkostoon ainoastaan sivulla 39 Itämeren osalta. Natura 2000 –verkoston kattavuus merkittävänä suojelualueverkostona tulisi ottaa esille luvun 3.4.1. ensimmäisessä kappaleessa. Tässä tulisi esittää vähintään sen %-osuus Suomen pinta-alasta, mutta hyvä olisi esittää myös, mikä osuus verkostosta on luontodirektiivin mukaisia SAC-alueita ja lintudirektiivin mukaisia SPA-alueita (luonnoksensivulla 43 mainitaan SPA-alueet).

SUOJELUA KOSKEVAT KOHDITTAISET HUOMIOT:

Metsiä koskevista suojelutavoitteista:

Strategialuonnos tunnistaa hyvin metsien suojelun lisätarpeet. Metsämaasta on lakisääteisesti suojeltu 6,9 %, mutta suojelutilastoinnin perusteella tästä alasta osalla varovaiset hakkuut ovat sallittuja. Suojelualueet, joissa hakkuut eivät ole sallittuja, käsittävät 6,1 % metsämaan alasta (Luonnonvarakeskus 2022). Suojelualueet, joissa hakkuut ovat sallittuja, ovat Natura 2000 –alueet, joissa toteuttamistapa on muu kuin luonnonsuojelu- tai erämaalaki sekä metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt (0,8 % metsämaan alasta). Näillä alueilla myös tehdään yleisesti metsätaloustoimenpiteitä, Natura 2000 –alueilla jopa avohakkuita, joten näitä alueita ei voi pitää tiukasti suojeltuina EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti. Näin ollen tiukasti suojellun metsämaan osuus on siis 6,1 % metsämaan alasta ja 10 %:n mukaisen tiukan suojelun lisätarve on tällöin 786 400 hehtaaria (3,9% metsämaasta). Kohti kattavaa suojelualueverkostoa (KOKASU) -

työssä ehdotettiin, että Natura –alueet, joissa toteuttamistapa on muu kuin luonnonsuojelulaki tai erämaalaki, muutettaisiin luonnonsuojelulaille suojelluiksi alueiksi (Virkkala ym. 2022). Tällöin ne voitaisiin lukea tiukasti suojelluiksi metsiksi, joissa hakkuut eivät olisi enää mahdollisia muutoin kuin ennallistamistarkoituksessa.

Kohdentamisen painopisteen tarpeen todetaan olevan Keski- ja Etelä-Suomessa. Tarkastelu perustunee kasvullisen metsämaan suojeltuun osuuteen ja sen lisäämistarpeeseen. Etelä-Suomessa metsämaan metsien tiukan suojelun osuus voisi jäädä edelleen alle 5 %:iin, eli huomattavasti vähäisemmäksi kuin suojelun ekologinen tarve olisi. Koska myös metsälajiston runsaus on suurin Etelä-Suomessa, vaarantaa vähäinen suojelu myös strategian tavoitteet metsälajien populaatioiden ja uhanalaisuuden osalta. Metsäisten luontotyyppien ja direkttiivien metsälajien tilan heikkenemisen pysäyttäminen edellyttää lisäsuojelua ja luonnonhoitoa. Tämän vuoksi Syke ehdottaa, että 30 %:n suojelutavoitteen kohdentamisessa tulisi huomioida metsien osalta maan eteläpuolisko siten, että suojeltujen metsien osuus kasvatetaan yli 15 %:iin. Tavoite on samansuuntainen kuin Suomen Luontopaneelin maakuntapohjaisesti asettama tavoite. Luontojärjestöjen tekemät kartoitukset ja esitykset valtion metsien suojelun arvoisista luonnontilaisen kaltaisista kohteista voivat tukea kansainvälisiä monimuotoisuustavoitteita. Näiden ja muiden valtion maiden vanhojen metsien hakkuista tulee pidättäytyä, kunnes alueiden merkitys monimuotoisuuden turvaamisessa on selvitetty. Syke ehdottaa tähän lisättäväksi tavoitetta, jonka mukaan kaikkien valtion omistuksessa olevien metsien mahdollisuudet EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamisessa selvitetään erikseen.

Soita koskevista suojelutavoitteista:

Strategian tavoite kohdentaa soiden lisäsuojelua erityisesti Metsä-Lapin eteläpuolelle on perusteltu, sillä suoluonto on tällä alueella muuttunut laaja-alaisesti. Lettojen lisäksi erityishuomion tarpeessa ovat muun muassa luonnontilaiset vanhat suometsät, erityisesti korvet. Soiden lisäsuojelun tarpeeseen vaikuttaa olennaisesti se, millä tavalla niitä pystytään turvaamaan muilla keinoin, ja säilyvätkö vielä jäljellä olevat ojittamattomat ja luonnontilaiset suot muuttavan maankäytön ulkopuolella.

Sisävesiä koskevista suojelutavoitteista:

On hyvä, että valuma-alueet suojelua tukevin alueina on tunnistettu ensisijaiseksi keinoksi turvata sisävesien tilan kehitystä. Metsille ja soille asetetut tavoitteet tukevat sisävesien suojelutavoitteita ja myös toimenpiteiden tulee tukea näitä kaikkia tavoitteita. Metsien, soiden ja sisävesien ekologisen tilan kytkeytyvyyttä tulisi kuitenkin täsmentää strategiaan ja nivoa yhteen tavoitteet näiden pääelinympäristöjen osalta. Metsien ja soiden suojelun kohdennuksessa on tärkeää huomioida niihin kytkeytyneiden vesistöjen ja pienvesien suojelun ja ennallistamisen tarve. Iso puute strategialuonnoksessa on, että sisävesien suojelulle ei ole itse asiassa asetettu tavoitteita lainkaan. Onkin hyvin epäselvää, miten yleisesti asetettuun 30 prosentin suojelutavoitteeseen aiotaan päästä sisävesien osalta, mikäli suojelutavoitteet jyvitetään elinympäristökohtaisesti.

PÄÄHUOMIOT OECM-ALUEISTA

Strategialuonnoksessa OECM-alueisiin liittyviä tavoitteita on käsitelty niukasti. Kuitenkin strategiakaudella OECM-alueiden toteuttamisessa olisi edettävä merkittävästi, jos Suomi haluaa toteuttaa kansainväliset sitoumuksensa ja jos OECM-alueista toivotaan merkittävää tukea suojelualueverkostolle.

Koska 30 % suojelutavoitetta on hyvin vaikea saavuttaa ilman että merkittävä osuus suojelualueverkostoa tukevista luonnon monimuotoisuutta turvaavista alueista (OECM) sijaitsee boreaalisissa metsissä, on valitettavaa, että strategiassa ei linjata näiden osalta määrällistä tavoitetta. Tällainen strateginen tavoite olisi voitu asettaa riippumatta siitä, että nykyisten OECM-alueiden tunnistaminen on kesken.

Strategiassa soihin kohdistuva suojelu mainitaan hyväksi suojelualueverkoston kytkeytyvyyden parantamisen keinoksi. Ekologiselta kannalta tarkastellen kytkeytyvyys ei kuitenkaan riipu pelkästään suojelualueiden määrästä ja jakaantumisesta, vaan myös eri lajeille tärkeiden elinympäristöjen jakaantumista: soiden suojelu säilyttää kytkeytyvyyttä soilla elävän eliöstön suhteen.

Sisävesien suojelua tukeviksi alueiksi voidaan strategian mukaan lukea metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt. On kuitenkin huomattava, että pienvesien välittömän lähiympäristön osalta metsälain ETE-tulkinta käytännössä ei yleisesti ottaen ole tällä hetkellä riittävä turvaamaan pienvesielinympäristöjen ekologista tilaa ja sitä tulisi kehittää siten, että se vastaa lain tarkoitusta ja edistää pienvesien säilymistä ja elpymistä.

Luonnoksen tekstissä Itämeren koskevassa kappaleessa mainitaan valuma-alueella tehtävät toimenpiteet. 30 % tavoitteiden osalta meren suojelun tukialueet ovat kuitenkin merellä, eivätkä valuma-alueella.

ENNALLISTAMISTA JA HOITOA KOSKEVAT HUOMIOT:

On erinomaista, että kansallinen monimuotoisuusstrategia tunnistaa tavoitteen ennallistamisen määrällisestä lisäämisestä erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkailla alueilla. Monimuotoisuusstrategiassa luonnon ennallistamista koskeva toimenpidetavoite (s. 23) sisältää sitoumuksen, että ekosysteemien tilaa parannetaan [15/20] prosentilla heikentyneistä alueista.

Ennallistamiseen ja luonnon tilan parantamiseen Suomea velvoittavat myös kansainväliset strategiat ja tavoitteet, erityisesti YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet ja EU:n biodiversiteettistrategia ja siihen liittyvä ennallistamisasetusehdotus. EU:n biodiversiteettistrategiassa on sitouduttu yhteisön tärkeänä pitämien lajien ja luontotyyppien tilan heikkenemisen pysäyttämiseen sekä tilan selkeään parannukseen 30 prosentilla lajeista ja luontotyypeistä vuoteen 2030 mennessä. Toteutuessaan ennallistamisasetus asettaa lisäksi uudenlaisia, kunnianhimoisia tavoitteita luontotyyppien ja lajien ennallistamiselle sekä laaja-alaisille muille ennallistamistoimenpiteille erilaisissa elinympäristöissä. Näiden toimenpiteiden tulisi kattaa yhteensä 20 % maa- ja merialueista. Kuten suojelualuepinta-alan osalta, myös ennallistamisen suhteen tulisi täsmentää kansallisen strategian määrällisiä (%) tavoitteita ja arvioida mahdollisuuksia niiden saavuttamiseksi. Strategia ei myöskään erittele, mitä tarkoitetaan ennallistamisella ja mitä kuuluu luonnon hoitoon. Näiden käsitteellinen määrittäminen edesauttaisi strategiassa asetettujen tavoitteiden ja myöhemmän toimintaohjelman toimenpiteiden saavuttamista.

Kansainvälisiä biodiversiteetti- ja ennallistamistavoitteita on syytä tarkastella rinnakkain kansallisen monimuotoisuusstrategian tavoitteiden kanssa. Kappaleessa 3.4.2. viitataan yhteisön tärkeänä pitämien lajien ja luontotyyppien tilan heikkenemisen pysäyttämiseen ja tilan selkeään parantamiseen sekä epäsuotuisalla suojelun tasolla olevien luontotyyppien ennallistamiseen ja lajien ja niiden elinympäristöjen suojelu- ja hoitotoimien tehostamiseen. Lauseyhteydestä ilmenee, että tässä tarkoitetaan direktiiviluontotyyppisiä ja -lajeja. Luonnoksessa ei kuitenkaan käy ilmi näiden luontotyyppien ja lajien suojelutasoja tai trendejä eli näiden nykytilanteen esille tuominen puuttuu luonnoksen lähtökohtakappaleesta 2.1.

Kansallinen monimuotoisuusstrategia tulisi siis päivittää vastaamaan EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen tavoitteita. Strategiassa nyt ehdotetut toimet eivät tule riittämään kaikkien lajien ja elinympäristöjen kohdalla (esim. pelkän Helmi-monimuotoisuusohjelman tavoitteet eivät riitä).

YK:n biodiversiteettikokouksen (COP15) asettama 30 % ennallistamistavoite sekä EU:n ennallistamisasetus ovat kunnianhimoisia ja ne vaativat sekä ennallistamistoimenpiteiden että ennallistettavien elinympäristöjen priorisointia ja eri elinympäristöjen ennallistamisen synergioiden tunnistamista. Synergioiden huomioiminen ja tavoitteiden kokonaisvaltaisempi tarkastelu tuo parhaimmassa tapauksessa ennallistamiseen lisää ekologista kustannusvaikuttavuutta. On erinomaista, että monimuotoisuusstrategia mainitsee useassa kohtaa esimerkiksi valuma-alue suunnittelun ja ennallistamis- ja hoitotoimien keskittämisen valuma-alueille. Näin on mahdollista saada synergiaetuja mm. maa- ja vesiluontotyyppien ennallistamisessa. Strategiassa ja tulevassa toimintaohjelmassa tulisi kuitenkin vielä täsmentää sekä ennallistamisen määrällisiä että laadullisia tavoitteita elinympäristökohtaisesti. Tällä hetkellä ennallistamista ja hoitoa sisältävä osuus jää epätarkaksi ja ohueksi. Myös alueelliset erot ennallistamistarpeessa ja -toimissa tulisi huomioida. Sen sijaan, että keskitytään ainoastaan pinta-alaa koskeviin tavoiteprosentteihin, tulisi varmistaa myös ennallistamistoimien ekologinen laatu.

ELINYMPÄRISTÖITTÄISIÄ HUOMIOITA ENNALLISTAMISESTA:

Metsien osalta strategialuonnokseen kirjattu tavoiteltu ennallistamis- tai hoitoala on kokonaisuudessaan hyvin vähäinen.

Soiden ennallistaminen on suojelun lisäksi keskeinen keino hillitä suoluonnon monimuotoisuuden köyhtymistä ja ainoa keino kääntää kehitys paranevaksi. Käytännössä soiden suojelu tarvitsee lähes aina tuekseen ennallistamista, sillä toimivien suoekosysteemien suojelu Suomessa onnistuu vain harvoin kokonaan ilman ennallistamista. Strategiassa ehdotetaankin huomattavaa lisäystä soiden ennallistamisen pinta-aloihin suojelualueiden ulkopuolella (T8.3). Tavoite on tarpeellinen ja kunnianhimoinen, mutta maankäytön ja maanomistuksen pirstomassa suoluonnossa ekologisesti kestävä ennallistamisen suunnittelu ja toteuttaminen vaatii tuekseen paikkaan sidottua, kattavaa ja päivittyvää tietoa suoluonnon tilasta (ks. myös kommentti kohdassa T3.2). Soiden ennallistamisen vesistö- ja ilmastovaikutusten huomioimiseksi ja mahdollisten haitallisten vaikutusten minimoiseksi ajantasainen paikkatieto soiden laadusta ja tilasta on myös välttämätön. Mitä enemmän toimijoita eri sektoreilta tulee mukaan, sitä tärkeämpää on myös koordinoita soiden ennallistamisen toteutusta ja vaikutusten seurantaa valtakunnallisesti. Tavoitteen T8.3 suhde tavoitteeseen T3.2 jää epäselväksi – ovatko nämä tavoitteet päällekkäisiä?

Sisävesissä ennallistamistoimenpiteitä tulisi strategian mukaan kohdistaa hyvää huonomassa tilassa oleviin ja uhanalaiseksi arvoituihin vesimuodostumiin. Kuitenkaan kaikki sisävedet eivät kuulu vesimuodostumiin. Tämän vuoksi esimerkiksi lammet uhkaavat jäädä strategian ennallistamistoimeenpanon ulkopuolelle. Pienvesien osalta tavoitteet tulisi olla paremmin mietityt. Erityisesti puroissa ja lähteissä on suuri ennallistamistarve. Strategiaa tulisikin selkeyttää purojen ja lähteiden osalta: tavoitteissa on tyydytty Helmi-ohjelman tavoitteiden määrälliseen kasvattamiseen. Ekologisen tilan parantamiselle ei sen sijaan ole asetettu tavoitteita, mikä poikkeaa vesimuodostumille asetetuista tavoitteista. Helmi-ohjelmassa asetetun tavoitteen kaksinkertaistaminen ei vastaa lähellekään strategiassa yleisesti asetettuun [15–20] prosentin ennallistamistavoitteeseen. Vaikuttavampaan tavoitteeseen päästäisiin nivomalla metsäisten pienvesien tilan parannustavoitteet yhteen metsien ja soiden suojelun ja ennallistamisen tavoitteisiin: 1) valitsemalla sellaisia metsä- ja suokohteita, joilla on tarvetta parantaa ja mahdollista vaikuttaa vesien tilaan ja 2) tavoittelemalla pienvesien ennallistamista näillä alueilla. On kuitenkin huomattava, että erityisesti soiden ennallistaminen voi hetkellisesti heikentää sisävesien tilaa. Tämän vuoksi ei ole realistista asettaa samaa tavoitevuotta soiden ja vesien ennallistamiselle. Tavoitteessa T8.5 tulisi sisällyttää vesien laadun parantamisen sijaan vesien tilan

parantaminen, mikä pitää sisällään veden laadun lisäksi – ja ennen kaikkea – niiden ekologisen tilan.

Itämeren ennallistaminen ei voi olla pelkästään merenhoidon toimenpideohjelman varassa, vaan lisäksi tarvitaan haitallisimpien ihmistoimien alueellista rajoittamista, joka voi tapahtua suojelualueilla ja niiden tukialueilla. Suurin osa nykyisistä suojelualueista ovat Natura 2000 –alueita, joiden rajoittava vaikutus on hyvin puutteellinen. Natura 2000 –suojelu koskee vain tiettyjä luontoarvoja ja luontodirektiivin luontotyypit eivät kata riittävästi vedenalaisia elinympäristöjä. Natura 2000 –status tarkoittaa vain merkittävän heikentämisen kieltoa, jolloin moni pienempi haitta jää tunnistamatta ja estämättä. Meriluonnon suojelussa olisi käytettävä enemmän muita LSL:n mukaisia aluesuojelun keinoja ja esim. vesiliikennelain mahdollistamia rajoituksia. Sama koskee flada- ja kluuvikohteita: ennallistaminen ei toimi, ellei ihmisen toiminnalle laiteta rajoitteita.

Vaelluskalakantojen ennallistaminen vaellusesteitä purkamalla tulisi mainita erityisesti tässä luvussa; se vaikuttaa sekä sisävesien että merialueen ennallistamiseen.

Lähteet:

Luonnonvarakeskus 2022: Metsien suojelu. Metsien suojelu 1.1.2022. 3.11.2022.

<https://www.luke.fi/fi/tilastot/metsien-suojelu/metsien-suojelu-112022>

Pääkkö, E. ym. 2018. Tunturit. Julk.: Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus & ympäristöministeriö.

Virkkala, R. ym. (toim.) Kohti kattavaa suojelualueverkostoa. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen painopisteet Suomessa, s. 35–77. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 18/2022.

3.5 Strategian tavoitteet - Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

On erinomaista, että strategiassa on pohdittu syvällisesti luontokadon taustalla vaikuttavia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Strategian huomio, että luontokatoa ei voida pysäyttää ilman muutoksia yhteiskunnan tavoissa ja rakenteissa on olennainen ja siksi onkin tärkeää, että tähän liittyviä tavoitteita on tuotu kattavasti ja kokonaisvaltaisesti mukaan strategiaan. Strategiassa todetaan useaan otteeseen, että Suomessa toteutetaan kestävyysmurros. Tämä on kunnianhimoinen tavoite mutta tekstissä jää hieman epämääräiseksi kuka on toteuttajana (koko yhteiskunta?) ja onko strategian tavoitteita mahdollista saavuttaa, jos kestävyysmurros ei toteudu. Kestävyysmurroksen edistäminen vaatii ennen kaikkea sektorien välistä yhteistyötä, eri toimialojen ristiriitaisten tavoitteiden sovittelua kohti yhteistä päämäärää. Tämän takia politiikkakoherenssiin liittyvä tavoite 14 onkin erittäin tärkeä. Sivulla 52 painotetaan politiikkakoherenssin ja valtion hallinnon eri sektoreiden strategiantöiden tavoitteiden yhteistä linjausta valtioneuvoston kanslian osalta. Nykyisellään tämä ei vielä toteudu, sillä esimerkiksi metsästrategiassa ja biotalousstrategiassa on sisältöä, joka ei ole täysin linjassa biodiversiteettistrategian kanssa. On myös tärkeää, että strategiassa on painotettu ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta tavoitteiden toteutumisen suhteen. On tärkeää, että nämä tavoitteet konkretisoituvat ja että ne toimeenpannaan strategian toimintaohjelman kautta.

Strategian indikaattoreissa puutteena on paineiden kehitystä kuvaavien indikaattorien ja näille asetettujen tavoitetasojen puuttuminen. Monimuotoisuuden kehityksen kattavaan mittaamiseen tarvitaan kattava seurantajärjestelmä, jota ei voida ylläpitää ilman merkittäviä resursseja. Koska

paineiden vaikutukset tunnetaan hyvin ja paineiden kehitystä kuvaavaa tietoa tuotetaan monilla tahoilla, tulisi tätä tietoa hyödyntää myös strategian tavoitteiden indikaattoreina.

3.5.4 Julkishallinnon ohjaus

Koska osa tavoitteista on todennäköisesti saavutettavissa vain lakimuutosten avulla, on hyvä, että tarve tuodaan esiin strategian julkishallinnon ohjausta koskevissa tavoitteissa (mm. T14.4 Luonnon monimuotoisuuden vähenemisen välttäminen ja myönteisten luontovaikutusten lisääminen on yksi lainsäädäntötyön ja ohjauskeinojen valinnan lähtökohta). Konkreettisia lainsäädännön kehitystarpeita olisi kuitenkin hyvä nostaa esiin myös ekologisten tavoitteiden yhteydessä.

3.5.6 Rahoitus

Valtion ohjaus kestävämpään ympäristönhoitoon tulee läpäistä kaikki hallinnonalat ja yksittäisten rahoitusohjelmien sijaan tulee toimintoja muuttaa ohjauskeinoilla. Ei voi olla niin, että yksittäiset, eritoten ympäristöhallinnon alaiset ohjelmat huolehtivat ympäristön ennallistamisesta ja paineiden vähentämisestä, kun kysymys on tarpeesta muuttaa valtakunnallisesti toimintatapoja (mm. maa- ja metsätalouden toimet, kaavoitus, merenkulku, suojelualueiden perustaminen).

3.5.7 Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta, arviointi ja tutkimus

Strategialuonnoksessa tuodaan esiin luonnon monimuotoisuuden seurannan, arvioinnin ja tutkimuksen merkitys. Kuten useista Syken lausuntoon kirjaamista huomioista ilmenee, luonnon monimuotoisuuden tilaa ja sen kehitystä ei vielä seurata kattavasti. Seurantojen suunnitelmallisen turvaamisen ja laajentamisen lisäksi tarvitaan myös laajan asiantuntijajoukon kehitystyötä seurannoista johdettavien indikaattorien ja niiden tulkinnan luotettavuuden varmistamiseksi. Lausuntoon kirjatut indikaattorien kehittämistä ja tulkintaa koskevat kommentit osoittavat, että myös itse strategialuonnoksessa on puutteita indikaattorien tulkinnassa.

Strategialuonnoksessa todetaan, että asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arvioimista varten toimintaohjelman yhteydessä laaditaan toimenpiteiden seurannan ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen mittaristo. Esimerkiksi ”luontotyypeille luodaan uusi nykyiseen trendiarvioon perustuva mittari, joka kuvaa luontotyyppien pinta-alan, rakenteen ja toiminnan kehitystä”. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin yhteydessä arvioitu luontotyyppien kehityssuunta oli puhdas asiantuntija-arvio siitä, säilyykö luontotyyppien tila vakaana, paraneeko tai huononeeko se arviointia tehtäessä tiedossa olleiden toimenpiteiden ja uhkien vaikutuksesta. Kehitystrendien arvoimiseksi tulisi siis tuottaa kaavamainen ja kaikille luontotyypeille yhdenmukainen uusi menetelmä. Tarve ekologisen seurannan, arvioinnin ja tutkimuksen turvaamiselle ja lisäämiselle konkretisoituu näin myös itse strategiassa.

EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen toimeenpano asettavat myös mittavia velvoitteita luonnon pitkäaikaisseurannalle, mm. direktiiviluontotyyppien ja -lajien tilan seurannalle sekä eri indikaattorien kehittämiseksi (esim. pölyttäjäkantojen seurantamekanismi ja indikaattorit metsien ekosysteemien ennallistamiseksi). Tämä tulisi ottaa huomioon luonnon tilaa koskevien seurantojen suunnittelussa ja koordinaatiossa. Toteutuessaan ennallistamisasetus lisää myös entisestään resurssitarvetta koordinoitulle ennallistamisen kohdentamiselle ja seurannalle eri elinympäristöissä (esim. ennallistamistoimien seuranta ja raportointi osana kansallisia ennallistamissuunnitelmia).

3.5.8 Tietoisuus ja osaaminen

Luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavilla aloilla kuten maa- ja metsätaloudessa tarvitaan paitsi neuvontaa ja täydennyskoulutusta myös opetussisältöjen ja -rakenteiden päivittämistä kaikilla koulutusasteilla ammattikoulutuksesta yliopistokoulutukseen. Tällä hetkellä ongelmana on, että luonnon monimuotoisuuden hoitoon liittyvä opetus on usein eriytetty tuotantoon tähtäävästä opetuksesta erillisille kursseille ja oppiaineisiin, eikä se siksi integroidu tuotantomenetelmien opetukseen. Esimerkiksi kotieläintuotannon opetuksessa tulisi opettaa puoliluonnontilaisten alueiden käyttöä eläinten ruokinnassa, koska juuri kotieläintuotannon ammattilaiset ovat avainhenkilöitä perinnebiotooppien hoidon kannalta.

Rakennettu ympäristö ja maankäytön suunnittelu

Strategiaehdotuksessa on nostettu selkeästi rakennetun ympäristön mahdollisuudet tukea luonnon monimuotoisuutta. Syken mielestä on tärkeää, että strategiassa on huomioitu maankäytön ja rakentamisen negatiiviset vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja strategiassa on omat tavoitteet (T9), joilla vähennetään näiden vaikutusta. Toisaalta strategian tavoitteet nojautuvat vahvasti informaatio-ohjaukseen ja jo edellisen strategian vaikutusten arvioinnissa kiinnitettiin huomiota mm. maankäytön suunnitteluun vähäisiin vaikutuksiin luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Myös edellisen BD strategian arvioinnissa todettiin, että vihreän ja sinisen infrastruktuurin soveltamisessa on kirimisvaraa (Auvinen ym. 2020). Kaavoituksella voidaan kuitenkin merkittävästi tukea ja ohjata maankäyttöä luonnon monimuotoisuutta huomioivaan suuntaan, kuten alatavoitteessa T9.3. todetaan. Kuten Auvinen ym. (2020) toteavat, keinoista tärkein on rakentamisen sijoittaminen sellaisille kohteille, joilla vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen jäävät muihin vaihtoehtoihin nähden vähäisimmiksi ja tässä maankäytön suunnittelulla ja kaavoituksella on keskeinen tehtävä. Vaikka viher- ja luontoalueille rakentaminen on viime vuosina vähentynyt, on erityisesti voimakkaasti kasvavilla kaupunkiseuduilla edelleen rakentamista myös luontoalueille (Suomen ympäristökeskus 2021). Kahdeksalla suurimmalla kaupunkiseudulla rakentamisen viemä pinta-ala oli vuonna 2020 yhteensä 1 782 hehtaaria, josta 59 prosenttia suuntautui jo rakennetulle alueelle, 35 prosenttia metsiin, ja 6 prosenttia maatalousalueille. Syke näkee tärkeänä, että tämä trendi saadaan pysäytettyä ja sen vuoksi strategiassa olisikin voitu asettaa vahvempi tavoite myös viheralueiden nettovähennyksen osalta liittyen mm. EU ennallistamisasetuksen tavoitteisiin.

Lähteet:

Auvinen ym. 2020: Suomen biodiversiteetti -strategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutuksen ja vaikutusten arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:36.

Suomen ympäristökeskus 2021: Alueidenkäytön vuosikatsaus 2021.

<https://storymaps.arcgis.com/stories/71cde8d5eee5462296805ef83088d506>

3.6 Strategian tavoitteet - Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

Perinteisten elinkeinojen osalta myönteistä on, että strategiassa on tunnistettu ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet poronhoidolle ja nostettu esille porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat. Strategiassa tulisi tunnistaa poronhoidon rinnalla myös muut saamelaisten perinteiset elinkeinot. Strategiassa perinteisten elinkeinojen kanssa kilpailevien maankäyttömuotojen vaikutus sekä luonnon monimuotoisuuteen että saamelaiskulttuuriin jää pintapuoliseksi.

Suomen vanhoista ja luonnontilaisista metsistä merkittävä osa sijaitsee Lapissa, ja Suomi on osana EU:n biodiversiteettistrategiaa sitoutunut suojelemaan kaikki jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät 2030 mennessä. Saamenmaalla perinteisten elinkeinojen kanssa kilpailevista maankäyttömuodoista etenkin metsätalous aiheuttaa haittaa niin metsäluonnon monimuotoisuudelle kuin saamelaisten perinteisille elinkeinoillekin. Hakkuut pirstovat laiumia, ja erityisesti vanhoissa metsissä tehtävät hakkuut vähentävät porojen mahdollisuuksia käyttää loppoa ravintona. Vielä suojelemattomien vanhojen ja luonnontilaisten metsien sijainnista on jo nyt paljon tietoa. Huomioiden vanhojen metsien merkityksen saamelaiskulttuurille, varovaisuusperiaatteen mukaisesti tavoitteen vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelusta Saamenmaalla voisi asettaa jo ennen vuotta 2030. Kaikille valtion omistamille Ylä-Lapin vanhoille metsille tulisi asettaa hakkuumoratorio, kunnes niiden soveltuvuus EU:n biodiversiteettistrategian mukaiseen tiukkaan suojeluun on selvitetty. Valtion mailla on myös mahdollista toteuttaa yksityismaita helpommin ydinalueiden suojelun yhteyteen liitettäviä ekologisia puskurivyöhykkeitä EU:n ohjeistuksen mukaisesti.

Laidunkierron kehittämisessä on keskeistä tunnistaa myös mahdollisten muusta maankäytöstä syntyvien esteiden ja häiriöiden vaikutukset talvi- ja kesälaidunten välillä siirtymiseen. Toimivan laidunkierron edellytykset tulisi huomioida kaikessa maankäytön suunnittelussa. Jäkälälaidunten kuntoon vaikuttavat poronhoidon ohella myös laaja-alaiset metsätalouden, maankäytön ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat ekosysteemimuutokset (Kumpula ym. 2020). Myös metsälaidunten ennallistaminen olisi tärkeä monimuotoisuutta ja perinteisten elinkeinojen edellytyksiä vahvistava toimenpide.

Strategiassa on ansiokkaasti nostettu esiin perinteisen tiedon aseman tunnustaminen luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. On keskeistä, että perinteistä tietoa hyödynnetään vain saamelaisten vapaalla, tietoon perustuvalla ennakkosuostumuksella ja vain sellaisessa muodossa, joka säilyttää saamelaisten omistajuuden perinteiseen tietoon ja mahdollistaa tiedon elämisen ajassa.

Luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta on tärkeää tunnistaa myös Saamenmaan merkitys saamelaisena kulttuurimaisemana ja aineettoman kulttuuriperinnön ilmentäjänä (Magga ym. 2013). Strategialla on mahdollisuus tukea luonnon monimuotoisuuden turvaamisen rinnalla myös saamelaisten aineettoman kulttuuriperinnön säilymistä. Saamelaisten aineeton kulttuuriperintö tulisi huomioida kaikessa luonnonvarojen suojeluun ja käyttöön liittyvässä lainsäädännössä ja päätöksenteossa.

Strategian tavoite parantaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta kotiseutualueen maankäyttöön, osoittaen tähän tarvittavat resurssit, luo vahvan pohjan myös muille asetetuille tavoitteille. Strategiatekstissä on nostettu esiin eri viranomaisten toimien yhteisvaikutusten huomioiminen. Toimivien välineiden kehittäminen kumulatiivisten vaikutusten arviointiin olisi tärkeä toimenpide. Strategiassa tulisi Saamelaiskäräjien rinnalla huomioida myös Kolttien kyläkokouksen asema.

Lähteet:

Kumpula, J. ja Siitari, S. (Toim.) 2020. Kestävä biotalous porolaitumilla -hankkeen osaraportit, johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 98 s.

Magga, P. ja Ojanlatva, E. (2013) Ealli biras - Elävä ympäristö. Saamelainen kulttuuriympäristöohjelma. Saamelaismuseosäätön julkaisuja 9. Sámi museum - Saamelaismuseosäätö. 255 s.

3.7 Strategian tavoitteet - Suomi maailmalla

Strategia pyrkii vahvistamaan Suomen tekemää vaikuttamistyötä EU:n ja YK:n kautta sekä lähialueilla. On olennaista, että Suomi sitoutuu vaikuttamaan tavalla, joka edistää luonnon monimuotoisuuteen aidosti myönteisesti vaikuttavia päätöksiä poliittisista suhdanteista riippumatta.

Strategian tavoitteet keskittyvät eritoten uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen. Kuitenkin suomalaisten kulutuksen kokonaistarkastelu olisi olennaista, sillä myös uusiutuvien luonnonvarojen kulutus voi aiheuttaa huomattavia kielteisiä monimuotoisuusvaikutuksia niin Suomessa kuten maailmanlaajuisesti (esim. Kaukonen ja Annila 2021).

Lähteet:

Kaukonen, M. & Annila, S. (2021). Valinnoillamme on väliä - suomalaisen kulutuksen vaikutukset metsäkatoon tropiikissa. WWF Suomi. 29 s.

Muita huomioita luonnoksesta

Strategian tavoitteiden saavuttaminen riippuu toimintaohjelman löytämisestä keinoista, niiden vaikuttavuudesta ja niiden toteuttamisesta onnistumisesta. Useiden tavoitteiden saavuttaminen voi edellyttää mm. lainsäädännön muutoksia. Olennaista on, että valitaan ne toimenpiteet, joiden avulla voidaan tehokkaimmin edistää kutakin strategian tavoitetta. Tätä edistäisi ymmärrys siitä, miksi edellisten strategioiden tavoitteita ei olla saavutettu. Vaikka strategiatyön yhteydessä on jo tunnistettu joitain toimenpiteitä, useiden strategian tavoitteiden saavuttamisen konkreettisia keinoja ei ole vielä esitetty. Strategian toimintaohjelma tulee kytkeytymään myös EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden ja mahdollisesti voimaantulon ennallistamisasetuksen ja ennallistamissuunnitelmien toimeenpanoon. Toimintaohjelman huolellinen valmistelu olisi siksi välttämätöntä. Huomioitava olisi myös se, kuinka strategian tavoitteisiin kytkeytyvien muiden strategioiden, kuten kansallisen pölyttäjästrategian tavoitteet tullaan saavuttamaan.

Yleisesti ottaen strategia keskittyy varsin paljon maaekosysteemeihin, ja merien tilaa käsitellään melko irrallisena elementtinä. Kuitenkin monet Itämereen vaikuttavista ihmispaineista, kuten rehevöityminen syntyvät mantereella tapahtuvasta ihmistoiminnasta, johon vaikuttamalla meriin kohdistuvaa kuormitusta voidaan vähentää. Strategiassa tulisi selkeämmin tunnistaa ja kuvata maan ja meren vuorovaikutus, sekä tunnistaa synergioita, joissa maaekosysteemeissä tapahtuvat suojelutoimenpiteet vaikuttavat positiivisesti myös meriekosysteemien tilaan. On syytä sanoittaa, että ilmastonmuutos tulee todennäköisesti kasvattamaan ravinnepestöjä sekä sisäistä kuormitusta Itämerellä, minkä vuoksi rehevöitymisen hallintatoimilla on kiire.

Strategiassa nostetaan esiin koko yhteiskunnan läpileikkaavan kestävyysmurroksen onnistumisen tärkeys monimuotoisuustavoitteiden saavuttamiselle. Vaikka tämän tunnistaminen on tärkeää, samaan aikaan strategia jättää huomiotta vihreään siirtymään liittyvien kehityskulkujen mahdolliset monimuotoisuusvaikutukset, joihin usein liittyy merkittäviä tietopuutteita. Yksi esimerkki on tuulivoiman rakentaminen, joka on ollut nopeaa erityisesti merellä.

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus / Elektronisk underteckning / Electronic Signature

Asiakirja: SYKE/2022/2413-4 Syken lausunto

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons:

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus

* Allekirjoittajat ovat yllä organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä. / The signers above are in alphabetical order according to their organization's name. / De ovan nämnda undertecknaren är i bokstavsordning efter organisationens namn.